

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای معلمان و مربیان در

قصه نویسی

ویژه دانش آموزان پایه اول

سازمان مدارس راه ایمان خوزستان

تابستان ۱۴۰۴

سخنی با معلمان

قصه‌گویی و داستان‌نویسی راه موثری برای ارتباط بین افراد است. ما به قدرت داستان‌نویسی، برای توانمندسازی کودکان اعتقاد داریم و از طریق کلاس‌های داستان‌نویسی در مقاطع مختلف می‌خواهیم کودکان و نوجوانان را تشویق به نوشتن کنیم. از این طریق حس ارزشمندی و به طبع آن خودباوری در آنها تقویت می‌شود و کودکان می‌توانند آن‌گونه که می‌خواهند خود را ابراز کنند.

هدف ما از داستان‌نویسی، ترویج تفکر نقادانه و افزایش عزت نفس و اعتماد به نفس در بین کودکان است. این کلاس محیط امنی را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا بتوانند خود را بیان کنند و راه‌های درست فکر کردن و درست تصمیم گرفتن را بیاموزند، به سادگی هر امری را باور نکنند و روش‌های مناسبی برای حل مشکلاتشان بیابند. شرایط امروزی زندگی ما به گونه‌ای است که می‌توان گفت تفکر نقادانه از پیش‌نیازهای رشد، موفقیت، رقابت و بقا محسوب می‌شود. برخی از کاربردهای تفکر نقادانه که در فرایند نوشتن نیز سودمند و موثر است، عبارتند از:

- چگونه سوالات بهتری بپرسیم و پاسخ‌های بهتری مطرح کنیم؟
- چگونه مستدل‌تر و عمیق‌تر فکر کنیم، حرف بزنیم و بنویسیم؟
- چگونه شباهت و تفاوت بین ایده‌ها و حرف‌ها و تحلیل‌های مختلف را ببینیم و ارزیابی کنیم؟
- چگونه مسائل و مشکلات را تعریف و تحلیل کنیم؟ (نوشتن می‌تواند راه خوبی باشد)
- در میان انبوه رسانه‌هایی که امروزه - تقریباً بدون استثناء - منافع و بقای خود را در اولویت قرار می‌دهند، چگونه می‌توانیم اطلاعاتی مفید و ارزشمند به دست بیاوریم؟
- چگونه دانسته‌ها و باورها و شناخت‌مان از جهان را پالایش کنیم و از تعصب و تنگ نظری و پیش‌داوری فاصله بگیریم؟
- چگونه شفاف‌تر فکر کنیم و حرف‌ها و نظرها و استدلال‌هایمان را به شیوه‌ای شفاف‌تر و متقاعدکننده‌تر به دیگران منتقل کنیم؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه از نگاه فردی دیگر و با چارچوب نگرشی متفاوت، به مسائل نگاه کنیم تا از این طریق، گفتگو و تعامل ما با دیگران ساده‌تر و سازنده‌تر باشد؟ (نوشتن و خصوصاً قصه‌نویسی می‌تواند راه مناسبی باشد)
- چگونه به دیگران کمک کنیم تا مسائل و مشکلات خود و محیط اطرافشان را بهتر و شفاف‌تر ببینند و درک کنند؟

به این ترتیب می‌توان گفت نوشتن راه خوب و موثری است برای اینکه به بچه‌ها فکر کردن و مهارت حل مسئله را بیاموزیم، توانایی‌هایی که به آموزش آنها در میان درس‌های مدرسه بی‌توجهی شده است.

معلم و والدین عزیز به یاد داشته باشید کودکان می‌توانند آزادانه تخیل و خلاقیت داشته باشند، تنها از طریق این دو عنصر است که به کشف خود و دنیای اطراف می‌رسند. یکی از بهترین راه‌های تقویت خلاقیت در کودکان داستان‌نویسی است. این آزادی در تخیل باعث تقویت ارتباط آنان با هم‌نسلان و نسل‌های گذشته می‌شود و به حفظ و گسترش فرهنگ آنها کمک می‌کند.

کلاس‌های ما فقط قصه‌گویی و داستان‌نویسی نیست. ما در این کلاس می‌خواهیم در مورد تقویت تعاملات اجتماعی، مهارت‌های حل مسئله، حفظ فرهنگ ایرانی اسلامی، خودباوری و اعتماد به نفس و ... گفتگو کنیم و آموزش دهیم. کودکان از طریق فعالیت‌های هنری مانند (داستان‌گویی، داستان‌نویسی، نقاشی، نمایش خلاق و ...) می‌توانند ایده‌ها و پیام‌های پیچیده‌ای را به

اشتراک بگذارند، پیامهایی که بدون این فعالیتها میسر نیست، و البته فراموش نمی کنیم که کلاسهای داستان نویسی برای کودکان و نوجوانان باید سرگرم کننده، جذاب و مفرح باشد.

معلم و والدین عزیز بیایید دست در دست هم دنیای کودکانمان را هر چه زیباتر، رنگارنگتر و غنیتر کنیم و با قدرت داستان نویسی به تقویت خصوصیات مثبت اخلاقی کودکان کمک کنیم، به این امید که آنها در آینده به فردی مفید و موثر در جامعه تبدیل شوند.

کلاس اول - جلسه نهم

احساس خشم و محبت در قصه

از جمله احساسات مهم در وجود آدمی، خشم و محبت است. این دو از احساساتی هستند که لازم است در وجود انسان مدیریت شود. زیرا تاثیرپذیری افراطی از محبت و همچنین کنترل نکردن خشم، برای انسان آسیب‌زا است. ما در این درس قصد نداریم به شیوه‌های کنترل این دو حس بپردازیم. صرفاً قصد داریم آن‌ها را به بچه‌ها بشناسانیم تا وقتی درگیر این احساسات شدند، آن را بشناسند.

در ابتدای کلاس، یک قصه‌ی تصویری با موضوع خشم و محبت را با بچه‌ها مرور کنید. از آن‌ها بخواهید درمورد آن گفت‌وگو کنند. در این فعالیت، لازم نیست موضوع خشم یا محبت را به بچه‌ها القا کنید. نیازی نیست به آن‌ها تاکید کنید که موضوع امروز چیست. اجازه بدهید بچه‌ها دریافت خودشان را از قصه بگویند و مسیر کلاس به سمت موضوع برود.

(قصه‌های این بخش را می‌توانید از کتاب‌های کانون پرورش فکری کودک و نوجوان پیدا کنید)

در ادامه می‌توانید این فعالیت را نیز انجام بدهید: به بچه‌ها یک برگه‌ی دو رو سفید بدهید. از آن‌ها بخواهید دو طرف نقاشی بکشند. یک سمت نقاشی از چیزی یا کسی که خیلی دوستش دارند. در سوی دیگر برگه هم چیزی که از آن نفرت دارند و آن‌ها را خیلی عصبانی می‌کند. سپس از آن‌ها بخواهید درباره‌ی چیزهایی که کشیدند، باهم گفت‌وگو کنند.

تمرین:

۱/ تعدادی تصویر از شخصیت‌های عصبانی به بچه‌ها نشان بدهید. (کودک عصبانی، خرس عصبانی، مرغ عصبانی، کبوتر عصبانی، قندان عصبانی، مدادتراش عصبانی و ...)

از بچه‌ها بخواهید در مورد علت عصبانیت هر کدام از آن‌ها گفت‌وگو کنند. این تمرین علاوه بر شناخت بهتر حس خشم، به بچه‌ها کمک می‌کند تا در ذهن‌شان برای هر شخصیت ماجرا بسازند.

۲/ نمایش خلاق: این تمرین با استفاده از همان تصاویر تمرین قبل صورت می‌گیرد. از برخی بچه‌ها بخواهید به صورت داوطلبانه بیابند و نقش یکی از تصاویر را بازی کنند. (قندان عصبانی، کبوتر عصبانی، کودک عصبانی و ...) حالا یکی دیگر از بچه‌ها باید با رفتاری محبت آمیز او را آرام کند. به آن‌ها توضیح بدهید رفتاری که برای محبت کردن به کبوتر عصبانی صورت می‌گیرد با خرس عصبانی متفاوت است. انتخاب شخصیت‌های عصبانی متنوع باعث می‌شود بچه‌ها خلاقیت بیشتری در محبت کردن نشان بدهند.

این تمرین به آن‌ها کمک می‌کند در آینده، برای شخصیت‌هایشان کنش‌های متنوع و خلاقانه‌ای طراحی کنند.

تمرین‌های فوق را با تصاویر متنوع و متعدد انجام بدهید.

۳/ از بچه‌ها بخواهید تصویر کسی که را بیش از همه دوستش دارند روی کاغذ نقاشی کنند. سپس نقاشی‌هایشان را نشان داده و در مورد آن شخص گفت‌وگو کنند. در ادامه به دانش آموزان بگویید که پشت آن برگه، هدیه‌ای که او را خوش حال می‌کند و همچنین اتفاقی که او را عصبانی می‌کند نقاشی کنند.

کلاس اول - جلسه ی دهم

درباره ی خشم یا محبت قصه بنویس

مدیریت حس خشم از اصلی ترین مهارت هایی است که یک انسان می تواند در خودش پرورش بدهد. خشم برای بسیاری از افراد یک حس ناآرادی است. یکی از بهترین راه های مدیریت خشم این است که شخص به علت آن فکر کند. در این تمرین، علاوه بر نمایش خلاق و تشویق به ماجراسازی، این مهارت را نیز به کودک آموزش خواهیم داد.

در ابتدا قصه ای برای بچه ها بخوانید و از آن ها بخواهید در مورد حس خشم و محبت موجود در قصه گفت و گو کنند. برای فعالیت فوق، می توانید به کتاب های کانون پرورش فکری کودک و نوجوان مراجعه نمایید. همچنین از این قصه نیز می توانید استفاده کنید:

«در مدرسه ی جنگلی، بچه لاک پشتی بود که کمی زود عصبانی می شد. تا اتفاقی می افتاد که دوست نداشت، عصبانی می شد و قلبش تند می زد. وقتی دوستانش بلند حرف می زدند، وقتی با او شوخی می کردند، وقتی یکی موقع بازی تنه اش به لاک او می خورد، زود عصبانی می شد. یک روز که لاک پشت داشت در حیاط مدرسه با خاک ها یک برج درست می کرد، دوستش جوجه پلیکان دوید و برج خاکی او را ندید و یک دفعه پایش را گذاشت وسط برج و خرابش کرد. لاک پشت عصبانی شد و سر جوجه پلیکان داد زد. وقتی او داد می زد بقیه ی دوستانش که او را می دیدند، می ترسیدند و از او فاصله می گرفتند. پس از آن لاک پشت تنها شد. کسی پیشش نمی آمد و هر جا می رفت، بقیه از او دور می شدند. او مشککش را به معلم گفت. معلم هم به او گفت: «وقتی سر دوستت داد زدی، بقیه داشتن نگاه می کردن. اونا دیگه می ترسن با تو دوستی کنن، چون ممکنه سر اونا هم داد بزنی» لاک پشت پرسید: «خب باید چیکار کنم؟» معلم گفت: «جواب این سوال توی لاک خودته!» لاک پشت تعجب کرد و با خودش گفت: «مگه تو لاک من چیه؟» معلم گفت: «وقتی عصبانی شدی برو توی لاک خودت و چند تا نفس عمیق بکش. بعد از خودت بیرون چی منو ناراحت و عصبانی کرده؟» لاک پشت آن لحظه نفهمید منظور معلم چیست. اما وقتی موقع نقاشی کشیدن بچه قورباغه دستش را خط زد، این کار را امتحان کرد. چند لحظه در لاک خودش ماند و بعد بیرون آمد. بعد به قورباغه گفت: «من از دستت ناراحتم» فقط همین را گفت و بدون داد و فریاد رفت. لاک پشت مدتی تلاش کرد تا عصبانیت خودش را مدیریت کند. این باعث شد بار دیگر بچه ها دور او جمع شوند و باز دوست های زیادی داشته باشد.»

پس از فعالیت فوق، می توانید این بازی را نیز با بچه ها انجام بدهید: به آن ها بگویید تصویر خودشان را در حالی که عصبانی هستند، نقاشی کنند. سپس از آن ها بخواهید درباره ی علت عصبانیت خودشان گفت و گو کنند. هر کسی از چه چیزی عصبانی شده است؟ سپس یک موسیقی ملایم پخش کنید. از بچه ها بخواهید نفس عمیق بکشند و اخم را از روی صورتشان برداشته، تصویرشان را تبدیل به یک صورت خوشحال کنند.

تمرین:

۱/ یک موقعیت نمایشی طراحی کنید و از بچه ها بخواهید آن را بازی کنند. (می توانید با مقوای رنگی ماسک درست کنید و برای بازی از آن استفاده کنید) تلاش کنید موقعیت های نمایشی دارای نوعی تناقض باشند، تا کنش های بامزه ای از بچه ها ببینید. برای مثال:

- محبت کردن جوجه تیغی به بادکنک.
- عصبانی شدن فیل از زنبور.
- محبت کردن چکش به لیوان.
- عصبانی شدن دختر بچه از عروسکش.
- محبت کردن مار به موش.
- عصبانی شدن کاغذ از مداد.
- محبت کردن کاغذ به قیچی.

۲/ در راستای تمرین فوق، می‌توان قصه‌ی «دوستی خاله خرسه» را برای بچه‌ها تعریف کرد و از آن‌ها خواست که نمایشش را در کلاس بازی کنند. به آن‌ها توضیح بدهید که محبت کردن یا عصبانی شدن، در مورد شخصیت‌های مختلف می‌تواند شکل‌های متفاوتی داشته باشد